

BURGERSCHAPSONDERWIJS

Beleidsplan Burgerschap

Naam school: CBS De Hoeksteen

Bestuur: Bommelerwijs

Schooljaar: 2026–2027

Vastgesteld door: Directie/team/MR

Datum vaststelling: 28 september 2026

Datum evaluatie: 31 juli 2027

1. Inleiding

Onze school heeft als opdracht leerlingen voor te bereiden op hun deelname aan de Nederlandse samenleving. Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich ontwikkelen tot zelfstandige, betrokken en verantwoordelijke mensen die kunnen deelnemen aan een democratische en pluriforme samenleving. In deze opdracht spelen onze normen en waarden vanuit onze christelijke identiteit een belangrijke rol, waarbij voorop staat, dat iedereen gelijk is en iedereen welkom is.

Burgerschap is bij ons geen losstaand vak, maar een onderdeel van ons totale onderwijs. Leerlingen leren niet alleen over de samenleving, democratie en verschillen tussen mensen, maar oefenen ook in de praktijk met samenleven, samenwerken, verantwoordelijkheid nemen, keuzes maken, omgaan met conflicten en deelnemen aan besluitvorming. Wij leren kinderen niet 'wat' ze moeten denken, maar 'hoe' ze moeten denken.

Onze school is niet een plek waar alleen kennis wordt overgedragen. Wij vormen ook een oefenplaats voor burgerschap. Leerlingen ervaren dat zij onderdeel zijn van een groep en van de samenleving, leren luisteren naar anderen, leren hun mening te vormen en te uiten en ervaren dat verschillende meningen en achtergronden naast elkaar kunnen bestaan. Op onze school werken wij samen vanuit heldere regels voor medewerkers en leerlingen. Dit draagt bij aan een veilig schoolklimaat.

Dit beleidsplan beschrijft hoe CBS De Hoeksteen invulling geeft aan de wettelijke opdracht voor burgerschap, hoe burgerschap terugkomt in ons curriculum en schoolklimaat en hoe wij de ontwikkeling van leerlingen volgen en ons onderwijs evalueren.

Burgerschap kent 5 domeinen waarbij de eerste twee de hoofddomeinen zijn en de drie daaronder genoemde belangrijke subdomeinen waarbij aansluiting met andere leergebieden wordt gevonden.

1. Diversiteit: kennis over de pluriforme Nederlandse samenleving.
2. Democratie: kennis over de democratische rechtstaat.
3. Milieu en klimaat: kennis over leefomgeving.
4. Gezondheid: kennis over een gezonde leefstijl.
5. Mediawijsheid: kennis over de digitale wereld.

2. Onze visie op burgerschap

Wij willen leerlingen voorbereiden op een samenleving waarin mensen met verschillende achtergronden, overtuigingen, mogelijkheden en opvattingen samenleven. In onze dorpsgemeenschap is de (culturele en opinie) diversiteit minder groot dan in de Randstad. Toch zullen onze leerlingen moeten leren hoe zij kunnen deelnemen in een wereld vol variatie. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen:

- zichzelf leren kennen en vertrouwen ontwikkelen;
- respectvol omgaan met anderen;
- verschillen tussen mensen kunnen herkennen en waarderen;
- leren luisteren naar andere perspectieven;
- zelfstandig en kritisch leren nadenken;
- een eigen mening leren vormen en onderbouwen;
- weten wat democratie en de rechtsstaat betekenen;
- weten welke rechten en verantwoordelijkheden zij hebben;
- verantwoordelijkheid leren nemen voor zichzelf, anderen en hun omgeving;
- leren omgaan met conflicten en meningsverschillen;
- actief deelnemen aan de school en de samenleving;
- leren omgaan met informatie en media;
- zich bewust zijn van hun rol binnen de samenleving;
- ervaren dat zij invloed kunnen hebben op hun omgeving.

Wij werken hard om onze school een veilige en inclusieve gemeenschap te laten zijn, waarin leerlingen, medewerkers en ouders zich gezien, gehoord en gerespecteerd voelen.

Wij onderschrijven de basiswaarden van de democratische rechtsstaat: **vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit**. Deze waarden vormen een belangrijke basis voor ons handelen en voor de manier waarop wij met elkaar omgaan.

Onze doelen zijn:

- Wij leren onze leerlingen hoe zij verantwoorde keuzes kunnen maken.
- Wij leren onze leerlingen hoe om te gaan met anderen en empathisch vermogen te ontwikkelen.
- Wij (stimu)leren zelfbewustzijn en zelfmanagement.

Kern van onze burgerschapsvisie

Onze leerlingen leren:

- Ik ben iemand: identiteit, zelfvertrouwen en verantwoordelijkheid.
- Ik hoor erbij: verbinding, inclusie en sociale veiligheid.
- Wij zijn verschillend: diversiteit, gelijkwaardigheid en respect.
- Ik heb een stem: mening vormen, luisteren en participeren.
- Wij maken afspraken: democratie, regels en verantwoordelijkheid.
- Ik ben onderdeel van de samenleving: maatschappelijke betrokkenheid.
- Ik draag verantwoordelijkheid: voor mezelf, voor anderen en voor mijn omgeving.

Wat verwachten wij van onze medewerkers

Onze medewerkers gaan uit van de uniciteit van ieder. Zij handelen met sensitieve responsiviteit: het besef dat leerlingen, collega's, ouders en andere opvoeders verschillend kunnen reageren.

Onze medewerkers zijn nieuwsgierig en onbevangen en werken onderzoekend. Zij handelen niet vanuit aannames, voorkeuren en vooroordelen.

Onze medewerkers zijn benaderbaar en voorspelbaar, zijn open, rustig en vriendelijk. Zij bieden op het juiste moment de juiste hulp aan onze leerlingen en waar wenselijk ook aan hun opvoeders,

Onze medewerkers geven het goede voorbeeld en zijn een rolmodel voor onze leerlingen. Zij bekrachtigen gewenst gedrag.

Onze medewerkers zijn empathisch, geven taal aan emoties en helpen onze leerlingen emoties te begrijpen.

3. Wettelijk kader

De wettelijke burgerschapsopdracht verplicht scholen in het primair onderwijs om actief burgerschap en sociale cohesie te bevorderen.

De Inspectie van het Onderwijs onderscheidt daarbij drie belangrijke onderdelen:

1. **Inhoud:** leerlingen krijgen kennis van en ontwikkelen respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en ontwikkelen sociale en maatschappelijke competenties.
2. **Onderwijskundige uitvoering:** het burgerschapsonderwijs is doelgericht, samenhangend en herkenbaar. De school heeft zicht op de resultaten.
3. **Schoolklimaat:** de school vormt een oefenplaats waarin leerlingen de basiswaarden in de praktijk kunnen brengen en waarin iedereen zich veilig en geaccepteerd voelt.

De Inspectie neemt burgerschap mee binnen de standaard Basisvaardigheden (OP0). De school moet daarom kunnen laten zien welke doelen zij nastreeft, welk aanbod zij daarvoor heeft en hoe zij nagaat of de doelen worden gerealiseerd.

Burgerschap is daarnaast verbonden met verschillende leergebieden en kerndoelen van het primair onderwijs. De huidige kerndoelen en de nieuwe conceptkerndoelen (*zie bijlage kerndoelen*) worden waar passend geïntegreerd in ons onderwijsaanbod.

4. Doelen van ons burgerschapsonderwijs

Onze burgerschapsdoelen zijn verdeeld over vier samenhangende gebieden.

4.1 Identiteit en persoonsvorming

Leerlingen:

- ontwikkelen een positief en realistisch zelfbeeld;
- leren hun gevoelens, behoeften en grenzen herkennen;
- leren verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag;
- ontwikkelen zelfstandigheid;
- leren reflecteren op hun eigen handelen;
- ontdekken welke waarden en overtuigingen voor hen belangrijk zijn.

Verantwoording: dagelijks handelen en contacten in de klas, tijdens de lessen en op school.

4.2 Sociaal handelen en samenleven

Leerlingen:

- gaan respectvol met anderen om;
- kunnen samenwerken;
- kunnen luisteren naar anderen;
- kunnen rekening houden met verschillende perspectieven;
- leren conflicten op een vreedzame manier oplossen;
- herkennen buitensluiten, discriminatie en pesten;
- leren bijdragen aan een positieve groepscultuur;
- ervaren dat iedereen erbij hoort.

Verantwoording: dagelijks handelen en Kanjertraining. Incidentele inzet van 'Groepsgeluk'.

4.3 Democratie en rechtsstaat

Leerlingen:

- leren wat democratie betekent;
- leren wat regels, rechten en plichten zijn;
- maken kennis met de Nederlandse democratische rechtsstaat;
- leren waarom grondrechten belangrijk zijn;
- leren dat mensen verschillende meningen mogen hebben;
- leren omgaan met vrijheid van meningsuiting;
- oefenen met besluitvorming;
- ervaren dat inspraak en participatie mogelijk zijn;
- leren verantwoordelijkheid te nemen voor gezamenlijke besluiten.

Verantwoording: Leerlingeraad, schoolregels en Kanjertraining, coöperatieve werkvormen, oefenen in debat en luistervaardigheid, methode wereldoriëntatie, inspelen op actuele gebeurtenissen, deelname Week van het Respect.

4.4 Maatschappelijke betrokkenheid

Leerlingen:

- weten dat zij onderdeel zijn van verschillende gemeenschappen;
- ontwikkelen betrokkenheid bij hun omgeving;
- leren over maatschappelijke vraagstukken;
- leren kritisch omgaan met informatie;
- leren nadenken over actuele gebeurtenissen;
- ontwikkelen verantwoordelijkheidsgevoel voor hun omgeving;
- maken kennis met maatschappelijke organisaties en voorzieningen;
- leren nadenken over duurzaamheid en verantwoordelijkheid voor de leefomgeving.

Verantwoording: Deelname aan sporttoernooi, gezamenlijke Kerstviering in de kerk, kerststukjes voor ouderen, bijdragen aan de dorpsglossy Wellingelicht, bezoek aan NME-locatie, boerderijbezoek, tweejaarlijks Rijksmuseumbezoek, inspelen op actuele gebeurtenissen en jeugdjournaal kijken, samenwerking Bibliotheek, pannenkoekendag, goede doel spaaractie.

5. Burgerschap als onderdeel van het curriculum

Burgerschap wordt op onze school niet uitsluitend aangeboden tijdens afzonderlijke lessen. Het is verweven met verschillende vakgebieden en activiteiten. De methodes per vakgebied, die wij hierbij inzetten, staan vermeld in onze schoolgids.

Nederlandse taal

Binnen taalonderwijs leren leerlingen onder andere:

- hun mening formuleren;

- argumenten herkennen en gebruiken;
- naar elkaar luisteren;
- discussiëren;
- presenteren;
- informatie beoordelen;
- verschillende teksten en perspectieven begrijpen.

Wereldoriëntatie

Binnen wereldoriëntatie besteden we aandacht aan:

- de Nederlandse samenleving;
- democratie en bestuur;
- geschiedenis;
- cultuur;
- religies en levensbeschouwingen;
- maatschappelijke ontwikkelingen;
- geografische verschillen;
- duurzaamheid;
- actuele gebeurtenissen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Leerlingen leren:

- samenwerken;
- grenzen aangeven;
- rekening houden met anderen;
- emoties herkennen en reguleren;
- conflicten oplossen;
- verantwoordelijkheid nemen.

Digitale geletterdheid

Leerlingen leren:

- kritisch omgaan met online informatie;
- bronnen beoordelen;
- nepnieuws en beïnvloeding herkennen;
- verantwoord communiceren via digitale media;
- rekening houden met privacy;
- respectvol deelnemen aan online communicatie.

Kunst en cultuur

Leerlingen maken kennis met verschillende culturele uitingen en leren dat kunst, cultuur en tradities vanuit verschillende perspectieven kunnen worden bekeken.

6. De school als oefenplaats

Burgerschap wordt vooral zichtbaar in de dagelijkse praktijk. Wij bieden leerlingen structureel mogelijkheden om te oefenen met:

- samenwerken;
- luisteren;
- overleggen;
- keuzes maken;
- verantwoordelijkheid nemen;
- afspraken maken;
- conflicten oplossen;
- feedback geven en ontvangen;
- deelnemen aan besluitvorming;
- omgaan met verschillen.

Voorbeelden hiervan zijn:

- gezamenlijke groepsafspraken;
- klassengesprekken;
- leerlingenraad;
- groepsgesprekken;
- verkiezingen (leerlingenraad);
- debatten;
- gezamenlijke projecten (themaweken);
- maatschappelijke acties;
- goede doelen;
- gesprekken over actuele gebeurtenissen;
- samen verantwoordelijk zijn voor de schoolomgeving.

Onze schoolcultuur is daarmee een belangrijk onderdeel van ons burgerschapsonderwijs.

7. Democratische schoolcultuur

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen daadwerkelijk ervaren hoe democratische processen werken. Daarom krijgen leerlingen waar mogelijk inspraak in zaken die hen aangaan.

Voorbeelden:

- leerlingenraad;
- stemmen over bepaalde activiteiten;
- gezamenlijk opstellen van groepsregels;
- leerlingen laten meedenken over de inrichting van de school;
- gesprekken over schoolafspraken;
- leerlingen laten participeren in projecten;
- ruimte voor verschillende standpunten.

Bij inspraak leren leerlingen dat democratie niet betekent dat iedereen altijd zijn zin krijgt. Zij leren dat besluiten worden genomen volgens afgesproken procedures en dat rekening wordt gehouden met verschillende belangen.

8. Diversiteit en inclusie

Onze school is een gemeenschap waarin verschillen tussen mensen er mogen zijn.

Wij besteden aandacht aan verschillen en overeenkomsten op het gebied van onder andere:

- cultuur;
- taal;
- religie en levensbeschouwing;
- gezinssamenstelling;
- mogelijkheden en beperkingen;
- identiteit;
- achtergrond;
- opvattingen;
- interesses.

We leren leerlingen dat gelijkwaardigheid niet betekent dat iedereen hetzelfde is. Iedereen heeft recht op respect, veiligheid en deelname aan de schoolgemeenschap.

Discriminatie, uitsluiting, racisme, pesten en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag worden niet geaccepteerd.

Tegelijkertijd leren leerlingen dat vrijheid en respect voor anderen grenzen stellen aan wat mensen elkaar mogen aandoen.

9. Sociale veiligheid

Een veilig schoolklimaat is een noodzakelijke voorwaarde voor burgerschapsonderwijs.

Wij zorgen voor:

- duidelijke gedragsverwachtingen;
- heldere schoolregels;
- een voorspelbare pedagogische aanpak;
- aandacht voor groepsvorming;
- structurele aandacht voor sociale veiligheid;
- begeleiding bij conflicten;
- een duidelijke aanpak van pesten en discriminatie;
- mogelijkheden voor leerlingen om zorgen te melden;
- aandacht voor het welzijn van medewerkers;
- samenwerking met ouders wanneer dat nodig is.

Iedere medewerker draagt verantwoordelijkheid voor het creëren van een veilig klimaat.

Wij acteren op gewenst en ongewenst gedrag van leerlingen.

Medewerkers herkennen gewenst en ongewenst gedrag.

Gewenst gedrag bekrachtigen wij en het effect wordt benoemd.

Bij ongewenst gedrag wordt uitleg gegeven over welk gedragsdoel niet wordt toegepast. De leerling krijgt een alternatief aangereikt en wordt ondersteund om terug te komen in de wenselijke situatie.

10. Omgaan met gevoelige onderwerpen

Burgerschapsonderwijs kan onderwerpen bevatten waarover leerlingen, ouders en medewerkers verschillende opvattingen hebben.

Wij vinden het belangrijk dat deze onderwerpen bespreekbaar zijn.

De leerkracht:

- creëert een veilige gespreksomgeving;
- bewaakt de basiswaarden van de democratische rechtsstaat;
- stimuleert leerlingen om naar elkaar te luisteren;
- maakt onderscheid tussen feiten, meningen en overtuigingen;
- voorkomt dat leerlingen persoonlijk worden aangevallen;
- biedt ruimte aan verschillende perspectieven;
- corrigeert discriminerende of ontmenselijkende uitspraken;
- helpt leerlingen hun standpunten te onderbouwen.

Het doel is niet dat leerlingen allemaal dezelfde mening ontwikkelen. Het doel is dat zij leren **hoe zij op een respectvolle en democratische manier met verschillen van mening kunnen omgaan.**

11. Burgerschap per leeftijdsfase

Onderbouw – groep 1 en 2

In onze kleutergroep wordt burgerschap geïntegreerd met andere ontwikkelingsgebieden binnen onze thematische aanpak. De nadruk ligt op:

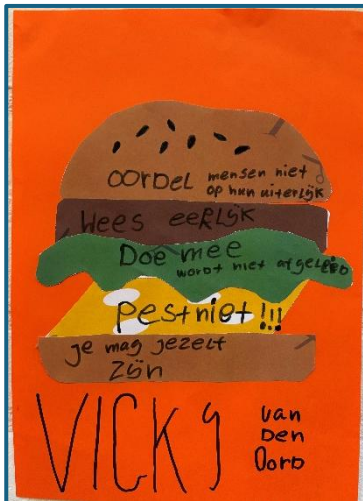
- samen spelen;
- delen;
- rekening houden met elkaar;
- gevoelens herkennen;
- eenvoudige regels begrijpen;
- leren wachten op je beurt;
- helpen;
- verschillen tussen mensen herkennen;
- verantwoordelijkheid voor de groep.

In de groepen 3 t/m 8 werken wij vooral met zorgvuldig gekozen methodes, deze ondersteunen ons om ons onderwijs in burgerschap te versterken op kennis en attitudes. Wij verrijken ons curriculum met leerrijke thema's en projecten en inbreng van externen.

Middenbouw groep 3 t/m 6

De nadruk ligt op:

- samenwerken;
- afspraken maken;
- verantwoordelijkheid nemen;
- omgaan met verschillen;
- conflicten oplossen;
- regels en rechten;
- de eigen omgeving;
- kennismaken met democratische besluitvorming;
- kritisch denken;
- mediawijsheid;
- actuele gebeurtenissen;
- basiskennis over de samenleving.

Bovenbouw groep 7 t/m 8

De nadruk ligt op:

- democratie en rechtsstaat;
- grondrechten;
- verkiezingen en bestuur;
- vrijheid en verantwoordelijkheid;
- maatschappelijke vraagstukken;
- kritisch denken;
- mediawijsheid;
- verschillende perspectieven;
- debat en argumentatie;
- participatie;
- actuele gebeurtenissen;
- voorbereiding op deelname aan het voortgezet onderwijs en de samenleving.

Het meten, volgen en bewaken van onze resultaten

De cruciale vraag is: wanneer zijn wij tevreden met ons burgerschapsonderwijs en hoe bewaken wij de kwaliteit daarvan en hoe verantwoorden wij ons?

- Onze veiligheid meten wij 2 x per jaar met de Kanvas vragenlijsten behorend bij onze Kanjertraining. Eens per twee jaar meten wij de tevredenheid onder medewerkers, leerlingen en ouders met de WMK-vragenlijsten. De resultaten worden in het team besproken (analyse) en geëvalueerd. Daarna worden zij gedeeld met de medezeggenschapsraad. WMK-resultaten delen wij ook met onze ouderpopulatie.
- Observaties van leerkrachten in de groep spelen een grote rol. Gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling en welzijn en welbevinden van de leerlingen worden gevolgd en waar nodig beschreven in de leerlingdossiers. Bij niet voldoende ontwikkelingen in kennis, vaardigheden en attitudes of problematieken informeren en betrekken wij ouders. (*A.H.V. de observatielijsten burgerschap*)
- In Leeruniek beschrijven wij leerlingkenmerken als zelfstandigheid, samenwerken, conflictantering, redeneren en zelfvertrouwen die als belemmerende/stimulerende leerfactoren worden gekenmerkt. Leeruniek wordt tweemaal per jaar geüpdatet.
- Wij bespreken onze bevindingen in leerlingbesprekingen en groepsbesprekingen.
- Jaarlijks evalueren en bespreken wij onze regels op de startvergadering van het schooljaar.

- Kennis over milieu en gezondheid toetsen wij in onze methodentoetsen behorend bij wereldoriëntatie.
- Voor mediawijsheid moeten wij ons curriculum verder ontwikkelen.

Onze burgerschapsdoelenmatrix bepaalt ons (eind)doel:

Domein	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Identiteit	Ik ken mijn gevoelens	Ik kan mijn mening geven	Ik kan reflecteren op mijn waarden
Samenleven	Ik speel samen	Ik werk samen en los conflicten op	Ik kan omgaan met verschillende perspectieven
Diversiteit	Iedereen is anders	Verschillen mogen er zijn	Ik herken vooroordelen en discriminatie
Democratie	Ik ken eenvoudige regels	Ik begrijp stemmen en afspraken	Ik begrijp democratie en rechtsstaat
Participatie	Ik help mee	Ik denk mee	Ik neem verantwoordelijkheid
Media	Ik leer veilig omgaan met media	Ik herken betrouwbare informatie	Ik beoordeel bronnen kritisch
Maatschappij	Ik ken mijn omgeving	Ik weet hoe mijn omgeving is georganiseerd	Ik begrijp maatschappelijke vraagstukken
Duurzaamheid	Ik zorg voor mijn omgeving	Ik denk na over afval en natuur	Ik kan mijn eigen verantwoordelijkheid uitleggen

12. Actualiteit

Actualiteit is een belangrijke bron voor burgerschapsonderwijs. Onze leerlingen kijken onder begeleiding van hun leerkracht naar het jeugdjournaal.

Wanneer gebeurtenissen in de samenleving aanleiding geven tot vragen of gesprekken, gebruiken wij deze waar passend als leermoment.

Leerlingen leren daarbij:

- wat er is gebeurd;
- verschillende perspectieven herkennen;
- onderscheid maken tussen feiten en meningen;
- vragen stellen;
- informatiebronnen vergelijken;
- hun eigen mening vormen;
- respectvol met anderen van mening verschillen.

De leerkracht bepaalt welke onderwerpen passend zijn bij de leeftijd en ontwikkeling van de leerlingen.

13. Samenwerking met ouders

Burgerschap is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school, ouders en samenleving. Wij informeren ouders over onze visie en het aanbod van burgerschap. Wanneer maatschappelijke of gevoelige onderwerpen in de klas worden besproken, kan de school ouders hierover informeren. Wij stimuleren ouders om met hun kinderen in gesprek te gaan over:

- actualiteit;
- omgaan met verschillen;
- sociale media;

- verantwoordelijkheid;
- democratie;
- respect;
- maatschappelijke betrokkenheid.

De school en ouders kunnen verschillende opvattingen hebben. Wij blijven daarbij met elkaar in gesprek vanuit respect en vanuit de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De school zal daarbij altijd aan haar maatschappelijke en wettelijke opdracht voldoen.

14. Samenwerking met de omgeving

Waar mogelijk werkt de school samen met organisaties en instellingen in de omgeving.

Denk hierbij aan:

- gemeente;
- bibliotheek;
- politie;
- maatschappelijke organisaties;
- culturele instellingen;
- natuur- en milieuorganisaties;
- sportverenigingen;
- verzorgings- en welzijnsorganisaties;
- musea;
- lokale initiatieven.

Door leerlingen buiten de school ervaringen te laten opdoen, wordt burgerschap concreet en betekenisvol.

15. Rollen en verantwoordelijkheden

Schoolbestuur

- stelt de kaders vast;
- bewaakt de wettelijke opdracht;
- faciliteert de school;
- houdt toezicht op de kwaliteit.

Schooldirectie

- bewaakt de uitvoering van het beleid;
- zorgt voor voldoende tijd en middelen;
- zorgt voor deskundigheidsbevordering;
- bespreekt de voortgang met het team;
- zorgt voor evaluatie en bijstelling.

Leerkrachten

- verzorgen het burgerschapsonderwijs;
- creëren een veilig pedagogisch klimaat;
- zijn rolmodel;
- stimuleren participatie;
- bespreken maatschappelijke onderwerpen;
- signaleren ontwikkelbehoeften;
- volgen de ontwikkeling van leerlingen.

Leerlingen

- nemen actief deel aan het onderwijs;
- oefenen met democratische vaardigheden;
- dragen verantwoordelijkheid;
- geven feedback;
- nemen deel aan activiteiten en waar mogelijk besluitvorming.

Ouders

- worden geïnformeerd;
- kunnen meedenken;
- ondersteunen waar mogelijk de ontwikkeling van hun kind;
- dragen bij aan een positief schoolklimaat.

16. Monitoring en evaluatie

Omdat burgerschapsonderwijs doelgericht moet worden aangeboden, brengen wij jaarlijks in kaart:

1. welke doelen wij nastreven;
2. welk aanbod daarbij hoort;
3. welke activiteiten daadwerkelijk zijn uitgevoerd;
4. welke ontwikkeling leerlingen laten zien;
5. welke onderdelen extra aandacht nodig hebben.

Wij gebruiken hiervoor onder andere:

- observaties;
- leerlinggesprekken;
- groepsgesprekken;
- leerlingwerk;
- evaluaties van activiteiten;
- KANVAS vragenlijsten;
- gegevens uit het leerlingvolgsysteem waar passend;
- evaluatie van sociale veiligheid;
- input van leerlingen, ouders en medewerkers.

De resultaten zullen worden gebruikt om het burgerschapsonderwijs verder te verbeteren. Bij de monitoring kijken wij niet uitsluitend naar kennis. Ook sociale en maatschappelijke competenties, participatie en het kunnen handelen vanuit democratische basiswaarden zijn van belang.

17. Kwaliteitscyclus

Onze school werkt volgens een jaarlijkse kwaliteitscyclus:

Plan → Do → Check → Act

Plan

Jaarlijks bepalen we:

- welke burgerschapsdoelen centraal staan;
- welke activiteiten worden uitgevoerd;
- welke groepen extra aandacht nodig hebben;
- welke professionalisering nodig is.

Do

Het team voert het geplande onderwijs en de activiteiten uit.

Check

Wij evalueren:

- het aanbod;
- de ervaringen van leerlingen en leerkrachten;
- de ontwikkeling van leerlingen;
- de sociale veiligheid;
- de kwaliteit van het schoolklimaat.

Act

Op basis van de evaluatie stellen we het aanbod, de doelen of de aanpak bij

18. Jaarplanning

Burgerschap Periode	Activiteiten 26-27
zomervakantie- herfstvakantie	Het schooljaar start met de Gouden weken waarin intensieve aandacht is hoe we op een goede manier met elkaar omgaan en welke regels en afspraken daarbij horen. Dit is een mooie brug naar hoe we in Nederland zo goed mogelijk met elkaar proberen samen te leven via het democratisch stelsel (sociale taak: democratisch handelen). Stilstaan bij Prinsjesdag en de Int. dag v/d democratie dragen hieraan bij. In deze periode zullen er ook nieuwe leerlingen voor de leerlingenraad uit gr 5/ 6/7/8 worden gekozen. De Kinderboeken week met thema 'Spot aan', is een schoolbrede activiteit die we koppelen aan de burgerschapsdoelen respectvol omgaan met verschillen/gelijkwaardigheid/vrijheid van meningsuiting/ participatie en inspraak/ democratische besluitvorming en sociale verantwoordelijkheid. OB; Ik zie jou, MB: ik luister naar jou, BB: ik geef ruimte aan verschillende stemmen en denk na over wat eerlijk is. . Kinderpostzegelactie, samen voor elkaar (solidariteit), oefenen, meedenken over maatschappelijke vraagstukken.
herfstvakantie- kerstvakantie	Week van het Respect, thema culturele diversiteit, nieuwsgierigheid en respect. Omzien naar elkaar: Kerstgedachte en gezamenlijke kerstviering, feest van verbinding, kerststukjes voor de ouderen in Well.
kerstvakantie- voorjaarsvakantie	Warme truiendag op 5 februari: klimaatverandering en verantwoordelijkheid, duurzaamheid (waar komt kleding vandaan, tweedehands, recycling), solidariteit (armoede), Nationale voorleesdagen OB (Kom maar kipjes): verschillen en diversiteit, empathie, luisteren naar elkaar, respect.
voorjaarsvakantie- meivakantie	Bezoeken NME-locatie Heerwaarden: zorg dragen voor je omgeving. Vrijheid, oorlog, veiligheid en herdenken. Schoolbrede activiteit: vredesboom. Boodschap: vrijheid betekent niet alleen dat ik vrij ben. Het betekent ook dat ik verantwoordelijkheid neem voor de vrijheid en veiligheid van anderen. Inzet Anne Frank krant. Themaweken: Onze rijke leefomgeving. Dit werken we uit met aandacht voor samenleven en participatie, duurzaamheid en maatschappij Pannenkoekendag: verbinding met de ouderen in ons dorp. Paasviering: Pasen nodigt ons uit om te kiezen voor hoop, verbinding, vergeving en een nieuwe kans voor elkaar. Paasontbijt.
meivakantie- zomervakantie	Aandacht voor onze goede doelen en de opbrengsten van dit jaar. Team: terugkijken en vooruitkijken op onderwerpen, reflectie en evaluatie. Planning komende schooljaar.

19. Professionalisering en ontwikkeling

Het team blijft zich ontwikkelen op het gebied van burgerschap. In schooljaar 2025-2026 stond mediawijsheid centraal en organiseerden wij een mediawijsheidavond waar ook ouders bij uitgenodigd waren. In schooljaar 2026-2027 staan gesprekstechnieken bij ons centraal. Het team volgt een training gesprekken vanuit waarderend kader.

De begeleider van de leerlingenraad zal zich verdiepen in het aansturen en begeleiden van de leerlingenraad.

Directie en IB zullen zich gaan richten op de ontwikkeling en de monitoring van burgerschapsonderwijs in de school

Het burgerschapsonderwijs blijft in ontwikkeling. De school volgt daarom de landelijke ontwikkelingen rond de actualisatie van de kerndoelen.

SLO heeft definitieve conceptkerndoelen burgerschap gepubliceerd. Deze kunnen al worden gebruikt om het onderwijs verder te ontwikkelen; de wettelijke verankering en invoering van de nieuwe kerndoelen volgen het landelijke wetgevingstraject.

Onze school gebruikt deze ontwikkeling om de bestaande burgerschapsleerlijn verder te versterken en waar nodig aan te passen.

20. Evaluatie van dit beleidsplan

Dit beleidsplan wordt minimaal één keer per jaar geëvalueerd (einde schooljaar).

Bij de evaluatie bespreken we:

- Is onze visie nog aansluitend?
- Zijn onze doelen voldoende concreet en uitwerkbaar op leerlingniveau?
- Is het aanbod doelgericht, samenhangend en herkenbaar?
- Is burgerschap zichtbaar in de dagelijkse schoolpraktijk?
- Kunnen leerlingen voldoende oefenen met democratische vaardigheden en hoe doen wij dat?
- Voelen leerlingen zich bij ons op school veilig en geaccepteerd?
- Hebben we voldoende zicht op de ontwikkeling van leerlingen?
- Welke onderdelen moeten worden aangepast?
- Welke professionalisering is nodig?

De uitkomsten worden verwerkt in het jaarplan en, indien nodig, in een aangepaste versie van dit beleidsplan.

21. Slot

CBS De Hoeksteen ziet burgerschap als een vanzelfsprekend en wezenlijk onderdeel van goed onderwijs.

Wij willen leerlingen niet alleen kennis meegeven, maar hen ook leren hoe zij samen met anderen kunnen leven, leren, werken en verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Door leerlingen kennis te laten maken met de democratische rechtsstaat én hen dagelijks te laten oefenen met vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit, participatie en verantwoordelijkheid, bereiden wij hen voor op een actieve en betrokken rol in de samenleving.

Bijlage: Jaarlijkse evaluatie

Datum evaluatie: juli 2027

Wat gaat goed?

- ...
- ...
- ...

Wat vraagt verbetering?

- ...
- ...
- ...

Welke doelen zijn bereikt?

- ...
- ...
- ...

Welke doelen krijgen komend schooljaar prioriteit?

- ...
- ...
- ...

Welke professionalisering is nodig?

- ...
- ...
- ...

Welke aanpassingen worden opgenomen in het jaarplan?

- ...
- ...
- ...

Bijlage Overzicht kerndoelen

Burgerschap

Domein Democratische oefenplaats

Kerndoel 19 De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats

A Sociale en maatschappelijke competenties

Domein Samenleven in een democratische rechtsstaat

Kerndoel 20 De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat

A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

B Diversiteit in de samenleving

Domein Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

Kerndoel 21 De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid

A Democratische betrokkenheid

B Maatschappelijke betrokkenheid

Democratische oefenplaats

Kerndoel 19 De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats.

19A De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van kennis en vaardigheden ten aanzien van basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de diverse samenleving, gericht op respectvolle omgang;
- stimuleren van sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden;
- stimuleren van respectvolle communicatie, offline en online;
- aanbieden van activiteiten die sociale cohesie en actief burgerschap stimuleren.

Samenleven in een democratische rechtsstaat

Kerndoel 20 De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat.

20A De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van de betekenis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;
- beschrijven hoe de Grondwet, kinder- en mensenrechten basiswaarden van de democratische rechtsstaat mogelijk maken;
- redeneren over hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar op gespannen voet kunnen staan;
- ervaringen opdoen met het voeren van dialogen, omgaan met conflicten en gelijkwaardige behandeling;
- herkennen en benoemen hoe basiswaarden van de democratische rechtsstaat een rol spelen in de samenleving en het eigen leven.

20B De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid;
- verkennen van de eigen identiteit ten aanzien van aspecten van diversiteit;
- herkennen en benoemen van stereotypering, discriminatie en uitsluiting;
- benoemen van het belang dat mensen elkaar gelijkwaardig behandelen;
- ervaringen opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen, oordeel uitstellen, omgaan met mogelijkheden en gedrag van anderen.

Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

Kerdoel 21 De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.

21A De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven hoe je door middel van inspraak, verkiezingen en vertegenwoordiging invloed kunt uitoefenen;
- ervaringen opdoen met inspraak en besluitvorming;
- ervaringen opdoen met het uitdrukken van eigen standpunten, luisteren naar argumenten van anderen, compromissen sluiten en omgaan met de uitkomsten van besluitvormingsprocessen;
- benoemen welke bijdrage de leerling zelf levert aan democratisch handelen.

21B De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- benoemen van taken, rollen, rechten en plichten van jezelf en anderen in de samenleving;
- onderzoeken van maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties en de middelen die zij aanwenden om bij te dragen aan de samenleving of veranderingen in de samenleving teweeg te brengen;
- verkennen van actuele, maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken;
- ervaringen opdoen met verantwoordelijkheid nemen voor en bijdragen aan het welzijn van anderen;
- verkennen van mogelijkheden om vanuit eigen idealen bij te dragen aan de Samenleving, nu en in de toekomst.